

EOC
EUROASIAN
ONLINE
CONFERENCES

ENGLAND CONFERENCE

**INTERNATIONAL CONFERENCE ON
MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND
EDUCATION**

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

doi digital object
identifier

eoconf.com - from 2024

INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION: a collection scientific works of the International scientific conference – London, England, 2026. Issue 5

Languages of publication: Uzbek, English, Russian, German, Italian, Spanish

The collection consists of scientific research of scientists, graduate students and students who took part in the International Scientific online conference «**INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION**». Which took place in London 2026.

Conference proceedings are recommended for scientists and teachers in higher education establishments. They can be used in education, including the process of post - graduate teaching, preparation for obtain bachelors' and masters' degrees. The review of all articles was accomplished by experts, materials are according to authors copyright. The authors are responsible for content, researches results and errors.

Mustaqillik yillarida o'zbekistonda kutubxonalarining rivojlanish tarixi

Abdullayeva Shabona Maxamatzokirovna

Andijon transport texnikumi Tarix fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgan davr ya'ni, 1991-yildan bugungi kunga qadar bo'lgan davrda mamlakatdagi kutubxona tizimining rivojlanish tarixi, amalga oshirilgan islohotlar, qabul qilingan qonunchilik bazasi, xalqaro hamkorlik, raqamlashtirish jarayonlari va zamonaviy kutubxona xizmatlari keng ko'lamda tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: kutubxona, mustaqillik, islohot, raqamlashtirish, Milliy kutubxona, axborot texnologiyalari, kitobxonlik madaniyati, kutubxonashunoslik

Аннотация: В данной статье представлен всесторонний анализ истории развития библиотечной системы страны с 1991 года, когда Республика Узбекистан обрела независимость, до наших дней, проведенных реформ, принятой законодательной базы, международного сотрудничества, процессов цифровизации и современных библиотечных услуг.

Ключевые слова: библиотека, независимость, реформа, цифровизация, Национальная библиотека, информационные технологии, культура чтения, библиотечное дело

Abstract: This article provides a comprehensive analysis of the history of the development of the library system in the country from 1991, when the Republic of Uzbekistan gained independence, to the present day, the reforms implemented, the adopted legislative framework, international cooperation, digitization processes and modern library services.

Keywords: library, independence, reform, digitization, National Library, information technologies, reading culture, library science

Kutubxonalar — insoniyat sivilizatsiyasining asosiy tayanchi, bilim va ma'naviyatning bebaho xazinasini hisoblanadi. Ular nafaqat kitob saqlash joyi, balki jamiyatning madaniy, ilmiy va ma'rifiy rivojlanishini ta'minlovchi markaziy muassasalar sifatida ham muhim ahamiyat kasb etadi. O'zbekistonda kutubxona tarixi Markaziy Osiyo sivilizatsiyasining qadimgi davrlari bilan bog'liq bo'lib, Samarqand, Buxoro va Xivadagi ulkan qo'lyozma to'plamlari, madrasalar kutubxonalarini ushbu an'anani yorqin namunasidir [1.12-15].

1991-yil 1-sentabrda O'zbekiston Respublikasi mustaqilligini e'lon qildi. Bu tarixiy voqea nafaqat siyosiy, balki madaniy va ma'rifiy sohalarda ham tub o'zgarishlarning boshlanishini bildirdi. Sovet Ittifoqi parchalanganidan so'ng kutubxona tizimi ham tubdan qayta qurish zaruriyatiga duch keldi: mafkuraviy cheklovlardan xoli bo'lgan, milliy qadriyatlarga asoslangan yangi kutubxona siyosatini shakllantirish zarurati paydo bo'ldi. O'zbekiston Respublikasining kutubxona sohasidagi birinchi va eng muhim huquqiy hujjati 1998-yil 29-avgustda qabul qilingan "Kutubxona ishi to'g'risida"gi Qonun hisoblanadi [4.45]. Ushbu qonun kutubxona faoliyatining huquqiy asoslarini, kutubxona tizimining tuzilmasini, foydalanuvchilar huquqlarini, davlatning kutubxona sohasidagi majburiyatlarini va moliyalashtirish tartibini belgilab berdi. Qonunga ko'ra

O‘zbekistondagi kutubxonalar davlat, jamoat tashkilotlari, mahalla, maktab, oliy o‘quv yurti, maxsus va xususiy kutubxonalarga bo‘linadi. Davlat kutubxonalari uchun moliyalashtirish davlat byudjeti hisobidan amalga oshirilishi belgilandi. Qonun, shuningdek, O‘zbekiston Milliy kutubxonasiga alohida maqom berdi va uni davlatning asosiy bibliografik muassasasi sifatida belgiladi. O‘zbekiston Milliy kutubxonasi mamlakatning eng yirik va eng muhim kutubxonasi sifatida alohida ahamiyat kasb etadi.

2000-yillarning boshida Milliy kutubxona fondida 6 milliondan ortiq nusxa adabiyot saqlanar edi[5.78]. Fond tarkibida qo‘lyozmalar, nodir kitoblar, davriy nashrlar, xaritalar, notalar, audio va video materiallar mavjud edi. Ushbu davrda respublika kutubxona tizimida avtomatlashtirish jarayonlari boshlandi. Kompyuter texnikasining kutubxonalarga kirib kelishi, elektron kataloglarning shakllanishi, Internet tarmog‘iga ulanish imkoniyatlarining paydo bo‘lishi — bularning barchasi kutubxona xizmatini sifat jihatidan yangi bosqichga ko‘tardi. Milliy kutubxonada birinchi elektron katalog 2002-yilda ishga tushirildi. Respublika miqyosida 9500 dan ortiq maktab kutubxonasi faoliyat yuritgan bo‘lib, ular umumiy ta‘lim tizimining ajralmas tarkibiy qismiga aylangan edi. 2000-yillarda O‘zbekiston kutubxonalari xalqaro hamkorlikni faol rivojlantira boshladi. YUNESKO, IFLA, Soros jamg‘armasi va boshqa xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik o‘rnatildi. Ayniqsa, “Ochiq jamiyat” va Soros jamg‘armasining O‘zbekistondagi vakolatxonasi ko‘plab viloyat va tuman kutubxonalariga kompyuter texnikasi, printerlar va Internet tarmog‘iga ulanish imkoniyatini taqdim etdi[6.14]. Milliy axborot resurslari tizimining shakllanishi doirasida “Ziyonet” ta‘lim-ma‘lumot portali yaratildi. O‘zbekiston Milliy kutubxonasi elektron fondida 2015-yilga kelib 500 mingdan ortiq raqamli hujjat mavjud edi[1.13]. Fondida nodir qo‘lyozmalarning raqamli nusxalari, gazeta va jurnallarning arxiv to‘plamlari, ilmiy monografiyalar va dissertatsiyalar hamda rasmiy hukumat hujjatlari saqlanadi. O‘zbekiston Davlat madaniyat va san‘at instituti kutubxonashunoslik kafedrasini yangi o‘quv dasturlarini ishlab chiqdi. Dasturlarga axborot texnologiyalari, elektron kataloglashtirish, raqamli arxivlash, ma‘lumotlar bazalarini boshqarish kabi zamonaviy fanlar kiritildi. Web of Science, Scopus, EBSCO kabi xalqaro ilmiy ma‘lumotlar bazalariga ulanish imkoniyati oliy ta‘lim muassasalari kutubxonalariga berildi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 13-sentabrdagi “O‘zbekiston Respublikasining kutubxona tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi farmoni kutubxona sohasini tubdan isloh qilishning dasturiy hujjatiga aylandi[5.79]. Alisher Navoiy nomidagi O‘zbekiston Milliy kutubxonasi binosi qayta qurilib, zamonaviy talablarga javob beradigan ulkan axborot-madaniyat markaziga aylandi. Yangi bino 100 000 kvadrat metrdan ortiq maydonni egallaydi. O‘zbekiston rahbariyati tomonidan ilgari surilgan “O‘quvchi millat” dasturi kutubxona tizimini rivojlantirishga katta ahamiyat berildi [4.45]. Ushbu dastur doirasida kutubxonalar aholi orasida kitobxonlikni targ‘ib qilishning markaziy muassasalariga aylantirilishi belgilab olindi. E-kutubxona.uz milliy

elektron kutubxona platformasi yaratildi. 2020-yilda COVID-19 pandemiyasi sharoitida raqamli kutubxona xizmatlari ayniqsa muhim ahamiyat kasb etdi. 2017-yildan so‘ng viloyat va tuman markaziy kutubxonalari ham sezilarli darajada yangilandi. Bugungi kunda O‘zbekistonda 6000 dan ortiq davlat kutubxonasi faoliyat yuritmoqda[1.14]. Ulardan 1 ta milliy, 14 ta viloyat (Qoraqalpog‘iston Respublikasi va Toshkent shahri bilan birga), 200 dan ortiq tuman markaziy, 5000 dan ziyod mahalla va qishloq, 9000 ga yaqin maktab, 400 dan ortiq oliy o‘quv yurti va kasb-hunar ta’limi muassasalari kutubxonalari mavjud. O‘zbekiston kutubxonalari umumiy fondida bugungi kunda 250 million nusxadan ortiq nashr mavjud[1.15]. Shu jumladan milliy adabiyot va o‘zbek tilidagi nashrlar ulushi mustaqillik yillarida sezilarli darajada oshdi. Davlat kutubxonalarida ro‘yxatdan o‘tgan kitobxonlar soni bugungi kunda 5 milliondan ortiqni tashkil etmoqda.

Xulosa qilib aytganda, O‘zbekistonda mustaqillik yillarida kutubxona tizimi milliy qadriyatlar va zamonaviy texnologiyalar asosidagi ochiq axborot-ma’rifat muassasalariga aylandi. Kutubxona sohasini tartibga soluvchi milliy qonunchilik bazasining yaratildi, O‘zbekiston Milliy kutubxonasi zamonaviy axborot markaziga aylantirildi, raqamli kutubxona xizmatlari yo‘lga qo‘yildi, xalqaro hamkorlik rivojlantirildi, fondlarda milliy adabiyot ulushi sezilarli darajada oshirildi. Yuqoridagilar kutubxona sohasida mustaqillik yillaridagi erishilgan eng muhim yutuqlardir. Shuni ta’kidlash joizki kutubxonalar jamiyatning ko‘zgusi va kelajak avlodning g‘amxori sifatida o‘z ahamiyatini yo‘qotmaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI.

1. Yunusova M. O‘zbekistonda kutubxonashunoslikning rivojlanish tarixi. – Toshkent: Fan, 2015.
2. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi arxiv ma’lumotlari, 1991-yil.
3. O‘zbekiston Respublikasining “Kutubxona ishi to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, 1998, 1–3-moddalar.
4. Alisher Navoiy nomidagi O‘zbekiston Milliy kutubxonasi. Tarix va zamonaviylik. – Toshkent: Milliy kutubxona nashriyoti, 2021.
5. Rashidova D. Kutubxona va axborot xizmatlari: zamonaviy yondashuvlar. – Toshkent: TDSI, 2018.
6. Holiqov A. Raqamli davrda kutubxona xizmatlari // Kutubxona xabarnomasi. – 2023. – №2.
- 7 O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi ma’lumotlari. Madaniyat statistikasi, 2024.

